
Tweede helft van de 20^e eeuw

'Ik las wel eens, dat het Oosterpark een vogelarm park is'

-Swart in De Levende Natuur, 1952-

Na de Tweede Wereldoorlog wordt het Oosterpark ongeveer elke vijftien jaar geïnventariseerd. De betrokken vogelaars zullen zich niet bewust zijn geweest van deze regelmaat, waarmee een fraaie reeks ontstond met goed vergelijkbare broedvogelgegevens.

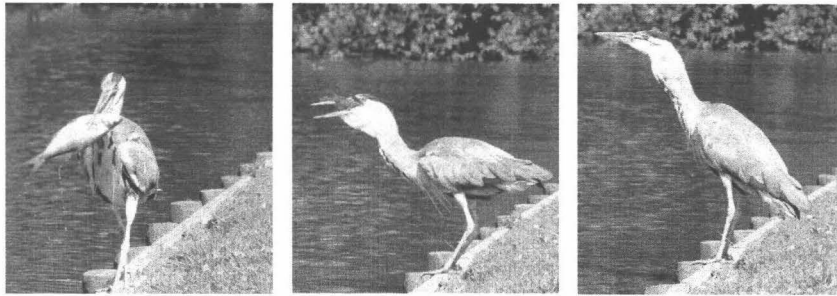
De eerste broedvogelinventarisatie wordt gedaan door mej. D. Beerens in 1946 (Brander, 1948). Zij stelt 17 tot 18 broedvogelsoorten vast en ziet in het broedseizoen Staartmees en Bonte Vliegenvanger in het park. Zij noemt drie soorten broedvogels die niet voorkomen op de lijst van Quené: Waterhoen, Tuinfluiter en Spotvogel. Deze vogels zijn feitelijk de karaktersoorten van de nog jonge parkbeplanting. Zij noemt echter niet de Blauwe Reiger, die er dan wel degelijk broedt. In ditzelfde jaar houdt J.H. Hogeboom een vogeldagboek bij, waarin hij voornamelijk waarnemingen noteert uit Amsterdam-Oost. Hij schrijft veel over de Oosterbegraafplaats en in mindere mate over het Oosterpark.

De combinatie van deze twee bronnen geeft een prachtig beeld van het Oosterpark en de oude begraafplaats in dat jaar. Hogeboom schrijft in zijn dagboek: "Hoe is het mogelijk dat midden in Amsterdam nog zo'n mooi stukje natuurschoon is. En toch is het er. Het is de Oude Oosterbegraafplaats die grenst aan het Oosterpark, een van de mooiste parken van Amsterdam, eenzaam en verlaten ligt het achter de hoge peppels waar de reigerkolonie in gevestigd is. Alles is ruw en wild. De brandnetels die ongeveer 1 meter hoog staan sieren de meeste scheef gezakte graven. Daar het zelden of nooit door iemand betreden wordt, broeden hier allerlei vogelsoorten. Bij het betreden van het kerkhof wordt de stilte verbroken doordat een angstige merel onder luid getjaker weg vloog. Klein jantje¹ in het lage struikgewas had ook nog heel wat noten op zijn zang. De houtduiven hadden hun slaapplaats al opgezocht en vlogen nu onder een hels lawaai weg. Op een paaltje van een der grafzerken zat roerloos een grauwe vliegenvanger. Het leek wel of hij zat te dromen, maar als je dat denkt heb je het toch mis. Want ineens had hij een insect in de gaten en in allerlei kronkelbochten vloog hij het na en in enkele ogenblikken had hij het te pakken en keerde naar zijn zitplaats terug".

In mei 1960 stelt de bekende Amsterdamse vogelaar Aart Swart een indrukwekkende lijst samen: 'waargenomen vogelsoorten in het Oosterpark'. Hij noemt 88 soorten, waaronder zeldzaamheden als Draaihals en Notenkraker. Hij geeft van alle soorten op

¹ Winterkoning

Tweede helft van de 20e eeuw

Een Blauwe Reiger vangt een vis; 1996 (laatste succesvolle broedjaar)

de lijst zeer beknopt de status, bijvoorbeeld: 'gewone verschijning' of 'enkele waarnemingen bekend'. Bij soorten waarvan Swart slechts één waarneming kent, noemt hij wel de namen van de waarnemers, maar niet de datum van de waarneming.

Swart typeert 25 tot 28 soorten als broedvogel. Hierbij zijn elf nieuwe soorten, en mogelijk de Boomkruiper als twaalfde soort. Uit de literatuur blijkt dat deze vogelsoorten zeker niet in één en hetzelfde jaar hebben gebroed. Bovendien hebben sommige soorten slechts een enkele keer gebroed. Dit geldt onder andere voor Wielewaal, Torenavalk, Holenduif en Grote Bonte Specht. De komst van deze bosvogels geeft aan dat de begroeiing in het park ouder wordt en daardoor interessant voor vogelsoorten die eerder niet in het park voorkwamen, maar die aan het begin van de eeuw wel bewoners waren van de begraafplaats.

In 1975 wordt het Oosterpark geïnventariseerd door Wouter Van der Weijden, boswachter van het Amsterdamse Bos. In dertien bezoeken stelt hij 23 broedvogelsoorten vast. Drie vogelsoorten komen er dit jaar voor het eerst tot broeden: Turkse Tortel, Boomkruiper en Gaai. In de kantlijn van zijn aantekeningen schrijft Van der Weijden een rijtje van zes 'mogelijkheden om het park te verbeteren':

- 1) meer aaneengesloten stuk bos
- 2) rondom rhododendron gras i.p.v. pad
- 3) manden waterhoen²
- 4) meer riet
- 5) nestkasten
- 6) geen bladeren opruimen, takken laten liggen

Zijn wens voor meer nestkasten is inmiddels vervuld, al is de variatie beperkt. De andere standpunten zijn nog steeds actueel.

² eendenkorven

Van november 1987 tot juni 1988 wordt het zuidelijke deel van het Oosterpark gere-noveerd. De vijver wordt uitgebaggerd en van een nieuwe beschoeiing voorzien. De grond wordt op veel plaatsen 30 centimeter opgehoogd. Van november 1988 tot juni 1989 wordt het deel ten noorden van de vijver onder handen genomen.

Frank van Groen inventariseert het Oosterpark in 1990. Hij doet het als buurtbe-woner uit pure nieuwsgierigheid, en historisch gezien is zijn timing perfect. Van Groen hanteert de BMP-methode van SOVON en geeft als enige inventariseerder aantallen voor alle soorten. Hij stelt 23 soorten broedvogels vast met 249 territoria. Dit lijkt erg veel, maar is inclusief Huismus (52), Blauwe Reiger (45), Wilde Eend (14) en Stadsduif (9). Zonder deze soorten zou het aantal territoria ongeveer gelijk zijn aan de aantallen van Beerens en die van Van der Weijden. Van Groen noemt voor het eerst de Putter als broedvogel.

In 1990 wordt besloten het Tropenmuseum uit te breiden. Hiervoor worden alle oude iepen gekapt. De populieren zullen dermate rigoureuus gesnoeid worden dat ze voor de Blauwe Reigers geen interessante nestplaats meer zijn. De uitbreiding van het museum wordt in het laatste decennium van de eeuw in hoog tempo uit-gevoerd en betekent het einde van de reigerkolonie.

In de laatste vijf jaar van de 20e eeuw inventariseer ik het Oosterpark zelf. In deze periode wagen maar liefst 33 verschillende vogelsoorten een broedpoging in het Oosterpark (zie Tabel 2). Net als bij de andere inventarisaties komen per jaar slechts 22 tot 24 soorten tot broeden. Hiervan broeden slechts 17 soorten zeker elk jaar in het park. De andere 16 soorten kunnen wij benoemen als 'onregelmatige broedvogel'. Hieruit blijkt dat, om een juist beeld te krijgen, een inventarisatie van één jaar te kort is voor een klein instabiel gebied als een stadspark.

Drie soorten komen er in deze periode voor het eerst tot broeden:

Halsbandparkiet, Staartmees en Sperwer.

Veel zangvogels bezetten in het voorjaar een territorium in het park, maar komen niet succesvol tot broeden omdat de verstoring, met name door loslopende hon-den, enorm is. In sommige jaren verblijven zwervkatten in het park. Mensen die slapen of spullen verbergen tussen de struiken zorgen voor overlast. Vooral vogelsoorten die in struiken of op de grond broeden, of hier hun voedsel zoeken, zoals Tijftjaf en Roodborst, ondervinden last hiervan. Daarnaast vinden er in de zomer veel recreatieve activiteiten plaats. Festivals en muziekconcerten doen de rust voor de vogels geen goed. De reigerkolonie leidt nog even een kwijnend bestaan. Voor de eeuwwisseling zijn alle reigernesten definitief uit het Oosterpark verdwenen.

Een adulte Aalscholver in prachtkleed; maart 1997